

Упродовж усього життя С.Л. Франкфурт переймався проблемами єврейського населення, представляв їхні інтереси у різних інстанціях, брав участь у розробці єврейських автономій, робив усе можливе, щоб якнайкраще налагодити повноцінну роботу товариств на теренах УСРР та СРСР задля забезпечення гідного життя та побуту. Не оминув своєю увагою і потужну міжнародну єврейсько-американську організацію «Агро-Джойнт». Ця сторінка біографії ученого потребує подальшого ретельного вивчення.

СПРОБИ ВІДКРИТТЯ У ХАРКІВСЬКОМУ ТЕХНОЛОГІЧНОМУ ІНСТИТУТІ АГРОНОМІЧНОГО ВІДДІЛЕННЯ

Гутник М.В.

Національний технічний університет

«Харківський політехнічний інститут» (м. Харків)

Україна на рубежі XIX–XX ст. залишалася аграрною країною, попри це у Харкові все ще не було жодного навчального закладу, чи принаймні кафедри, де не лише б проводилися дослідження сільськогосподарських культур та техніки, яка їх обробляла, але й здійснювалася підготовка фахівців-аграріїв. У сучасній історичній літературі не відображено ініціативи професорсько-викладацького складу щодо збільшення кількості відділень. Насамперед, це стосується відкриття спеціального сільськогосподарського (агрономічного) відділення. Як видно із попередньої розвідки [1], 1896 р. у Харківському практичному технологічному інституті (назва закладу протягом 1885–1898 рр.) вперше в Україні створено кафедру сільськогосподарського машинобудування, а також спеціальну лабораторію та станцію із випробування сільськогосподарських машин. Щодо відкриття окремого навчального закладу, чи хоча б відділення при Харківському технологічному інституті, то це питання ставало предметом неодноразового обговорення на засіданнях Навчального комітету.

1894 р. спеціальна комісія ХПТІ направила доповідь до Харківського товариства сільського господарства щодо створення у місті Харкові вищого сільськогосподарського навчального закладу [2]. Ця ініціатива була підтримана Харківським губернським земством. Більше того, при позитивному вирішенні питання щодо відкриття агрономічного відділення в ХПТІ Земство зобов'язувалося асигнувати 100 000 карб. До того ж Харківська міська дума для створення агрономічного відділення могла надати 50 десятин землі поруч із територією інституту. Всіляку підтримку обіцяв очільник Харківської навчальної округи М.М. Алексеєнко [3, арк. 209]. Замість окремого агрономічного відділення вдалося відкрити лише кафедру сільськогосподарського машинобудування.

Нова можливість створення у ХПТІ сільськогосподарського відділення з'явилася лише у 1906 р. Через буремні події 1905 р. Рада Ново-Олександрійського інституту сільського господарства та лісівництва (заклад,

який діяв з 1816 р. у передмісті Варшави) порушила клопотання щодо передачі цього закладу до однієї з внутрішніх губерній Російської імперії. Професор М.Д. Пильчиков на засіданні Навчального комітету ХТІ порушив питання щодо приєднання Ново-Олександрійського інституту як факультету до складу ХТІ. Тим паче, що Харківське товариство сільського господарства виділило б 70 десятин під дослідницьке поле і дозволило б користуватися сільськогосподарською фермою товариства [4, арк. 11,34, 43, 43 зв.]. У своїй доповідній записці професор М.Д. Пильчиков обґрунтував необхідність створення такого факультету – «Харків розташований майже у центрі чорноземної області по цей бік від Волги, сільське господарство складає головну основу добробуту населення просторого району в усі боки від Харкова. Тут зосереджено декілька залізниць. Це надзвичайно зручне місце для облаштування у ньому вищого сільськогосподарського інституту взагалі, а, відповідно, і для перенесення у нього Ново-Олександрійського інституту зокрема. Таке приєднання до ХТІ обійдеться значно дешевше, ніж улаштування окремого вищого сільськогосподарського закладу».

Однак, директор ХТІ професор П.М. Мухачов відмовився підтримати це клопотання до Державної Думи. Треба зазначити, що роки, які передували означеним подіям, були дуже складними у діяльності інституту. Через так звану «Шилеровську історію», коли студенти та викладачі виступили проти тогочасного директора інституту, і що призвело до звільнення окремих професорів і навіть закриття ХТІ. Тому, новообраному директору довелося проявити увесь свій організаторський талант, щоб зберегти інститут, а не займатися його розширенням шляхом створення нових відділень. Офіційною причиною відмови стала неможливість Харківського технологічного інституту прийняти у себе Ново-Олександрійський інститут через брак лекційних аудиторій та інших приміщень, а також труднощі, які виникли б в організації навчального процесу [4, арк. 50 зв.].

Вже наступного 1907 р. у відомостях Харківського технологічного інституту професор М.Д. Пильчиков знову робить спробу відкрити агрономічне відділення при ХТІ та нагадав, що подібний підрозділ як відділення Харківського технологічного інституту планувалося створити Міністром народної освіти за прикладом Цюрихського та Ризького політехнікумів ще 1882 р. [1].

1908 р. професора М.Д. Пильчикова не стало, він помер при загадкових обставинах, а питання відкриття агрономічного відділення, яке позбавилося свого ідейного натхненника, так і не було вирішено. Подібне сільськогосподарське відділення було відкрито у 1898 р. у Київському політехнічному інституті.

Таким чином, не зважаючи на ініціативу професорсько-викладацького складу ХТІ відкрите нове агрономічне відділення та за дієвої підтримки міської влади та Харківського Земства, ця ідея так і не була реалізована. Лише з переведенням до Харкова з території Польщі у 1914 р. Ново-Олександрійського інституту (сьогодні це Харківський національний аграрний університет імені

В.В. Докучаєва) у місті розгорнулась підготовка фахівців сільськогосподарського профілю.

Джерела та література

1. Гутник М. В. Створення у Харківському практичному технологічному інституті першої в Україні кафедри сільськогосподарського машинобудування / М. В. Гутник // Історія освіти, науки і техніки в Україні : матеріали XI Всеукр. конф. молодих учених та спец., присвяч. 85-річчю Нац. акад. аграр. наук України, віковим ювілеєм появи Панфил. досл. ст. ННЦ «Ін-т землеробства НААН», Дослід. ст. лікар. рослин Ін-ту агроекології і природокористування НААН, 150-річчю від дня народж. проф. С. Л. Франкфурта, «Міжнар. року зернобобових», оголошеному рішенням Генеральної Асамблеї ООН, 15-річчю створення Ін-ту історії аграр. науки, освіти та техніки ННСГБ НААН й 10-річчю виходу електрон. наук. фах. вид. – міжвід. темат. зб. «Історія науки і біографістика», Київ, 16 трав. 2016 р. / НААН, ННСГБ, Ін-т кормів та сіл. госп-ва Поділля НААН [та ін.]. – Вінниця, 2016. – С. 84–85.
2. Пильчиков Н. Д. Об агрономическом отделении Харьковского технологического института [Електронний ресурс] / Н. Д. Пильчиков. – Режим доступа : <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/14382>. – Заглавие с экрана.
3. Російський державний історичний архів, ф. 1343, оп. 51, спр. 671.
4. Державний архів Харківської області (ДАХО), ф. 770, оп. 1, спр. 553, 365 арк.

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ АГРОНОМІЧНЕ ТОВАРИСТВО – ІНІЦІАТОР ПЕРШОГО В УСРР ВСЕУКРАЇНСЬКОГО СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО МУЗЕЮ (1923)

Дармороз Т.А.

Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН (м. Київ)

Всеукраїнське агрономічне товариство брало участь у створенні першого Всеукраїнського сільськогосподарського музею. Члени Товариства розробляли «Статут про Всеукраїнський сільськогосподарський музей», що складався з шести параграфів. З'ясовано, що автором Статуту став Д.В. Домрачов – член Секції тваринництва ВАТ. Затвердження документу відбулося на засіданні Всеукраїнського агрономічного товариства 5 грудня 1923 р.

Так, згідно з §1 Статуту Всеукраїнський сільськогосподарський музей засновувався у тодішній українській столиці м. Харків при Всеукраїнському центральному виконавчому комітеті. Рішення про створення Музею прийнято на загальних зборах НКЗС УСРР. Основними завданнями було визначено: 1) збір, зберігання та вивчення найбільш цінних прикладів у сільському господарстві та сільськогосподарській промисловості; 2) демонстрування науково-технічних і практичних досягнень у сільському господарстві та сільськогосподарській промисловості для загальних сільськогосподарських навчальних закладів різних ступенів та позашкільної сільськогосподарської освіти; 3) надання консультацій та інструкцій з метою сприяння надання агрономічної допомоги населенню; 5) проведення культурно-просвітньої роботи у процесі передачі населенню сільськогосподарських знань, при суміжності сільського господарства та промисловості, селянина та робочого, науки та практики.